

Автор статті:

Сергій Товщик,

викладач кафедри соціальних технологій

МОДЕЛЬ ДІАГНОСТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Якісна професійна підготовка майбутніх фахівців-соціальних педагогів і соціальних працівників, здатних успішно приступити до професійної діяльності відразу після закінчення університетів – одне із найважливіших завдань функціонування сучасних вищих навчальних закладів України. Практична практико-орієнтована компонента професійної підготовки є тим аспектом, на якій необхідно сьогодні викладачам звернути особливу увагу. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів та їх подальше працевлаштування вимагає від вищих навчальних закладів розв'язання низки проблем: організація навчально-пізнавальної діяльності студентів з акцентом на їх активність та самостійність; запровадження і реалізація інноваційних технологій навчання майбутніх соціальних педагогів; формування професійної компетентності, зокрема, практико-орієнтованих компетенцій і психологічної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності; збільшення тривалості практики під час професійної підготовки студентів.

Підвищення рівня якості практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів висуває нові вимоги до ставлення студентів до навчання: систематична підготовка студентів до кожного навчального заняття; постійне опрацювання соціально-педагогічної, психологічної літератури; практична перевірка нового та його подальше застосування під час практичних занять у вузі та на базах проведення професійних навчальних практик.

У сучасному вищому навчальному закладі актуальними є питання, пов'язані з організацією системи професійної діагностики, моніторингу освітнього процесу, діагностики успішності та ефективності педагогічної діяльності. Теоретичний аналіз періодичних науково-методичних видань, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури з проблем діагностики професійної компетентності соціального педагога свідчить про сформованість наукового підґрунтя з визначеного питання (передусім, це стосується досліджень Г. Єльнікової, К. Інґекампа, К. Крутій, О. Мармизи, І. Підласого, М. Поташника та ін.). Разом із тим, бракує досліджень, які б відображали цілісну систему переводу базових теоретичних позицій щодо діагностування та моніторингових досліджень у конкретну процедуру перевірки рівня сформованості практико-орієнтованих компетенцій майбутніх соціальних педагогів і соціальних працівників в процесі їх професійної підготовки.

Саме через це в системі вищої освіти виникає необхідність змін у підходах до діагностики як до комплексної процедури, яка є важливим методом моніторингових досліджень розвитку професійної компетентності майбутнього соціального педагога та засобом забезпечення розвитку якісної системи педагогічної та науково-методичної роботи з майбутніми фахівцями у вищій школі.

Категоріальна інтерпретація термінології, на яку спираємось у дослідженні проблеми:

– діагностування (від «діа» – прозорий та «гнозис» – знання) в буквальному перекладі означає «прояснення, розпізнавання»; отримання інформації про стан та розвиток об'єкта, що підлягає контролю, його відхилення від норми. Діагностування перебуває в нерозривному зв'язку з прогнозуванням та проектуванням, які логічно завершують ланцюжок дослідницької процедури [4];

– діагностика – система технологій, засобів, процедур, методик і методів висвітлення обставин, умов та факторів функціонування педагогічних об'єктів, перебігу педагогічних процесів, установлення їхньої ефективності та наслідків у зв'язку із заходами, що передбачаються або здійснюються [4];

– модель (від лат. *modulus* – міра, зразок) – це схема зображення чи опис якогось явища та процесу в природі та суспільстві [5]; моделі – це все, що має певну структуру; моделювання – бажання очевидну складність навколишнього світу замінити спрощеною й зрозумілою картиною [5];

– моделювання – метод дослідження об'єктів пізнання на їхніх моделях; побудова і вивчення моделей реально існуючих предметів та явищ і об'єктів, що конструюються для визначення або покращення їхніх характеристик, раціоналізації способів їхньої побудови, управління ними [5];

– освітній моніторинг формування професійної компетентності, зокрема і її складової – практико-орієнтованих компетенцій – це супровідне відстеження й поточна регуляція будь-яких змін в процесі фахової підготовки студентів – майбутніх соціальних педагогів. Це система, яка складається з показників, об'єднаних у стандарт, і постійного спостереження по цим показникам (стандартам) за станом та динамікою формування керованого об'єкта з метою його оперативної діагностики, випереджального визначення диспропорцій, вироблення та коректування управлінських рішень в процесі фахової підготовки спеціалістів [2].

Змістовно параметри професійної компетентності соціального педагога (діяльнісні, соціальні, мотиваційні, теоретико-пізнавальні, функціональні, практико-орієнтовані) не накладаються один на один, не дублюються, не повторюються, а вступають у складні діалектичні зв'язки, причому кожний із параметрів у процесі навчальної та практичної діяльності студента виступають то передумовою, то засобом, то результатом його особистісного та професійного розвитку.

Моделювання процесу діагностики формування професійної компетентності майбутнього соціального педагога доцільне у вигляді розробки індивідуальної діагностичної карти професійної компетентності. Саме на основі вказаних параметрів має складатися індивідуальна діагностична карта соціального педагога. Зміст діагностичної карти може мінятися, можливе уточнення деяких параметрів, зміни в критеріях оцінювання можуть відбуватися у випадку, якщо цього вимагають зміни в державних стандартах якості освіти. Вона передбачає наступну послідовність реалізації етапів процесу діагностики:

1. Створення програми діагностування: визначення експериментальних параметрів професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів, що потребують вивчення; конкретизація завдань діагностики (уточнення змісту параметра); методи отримання інформації в ході дослідження.

2. Підбір, систематизація діагностичних методик, тестів, створення анкет, розробка протоколів фіксування результатів спостереження та іншої документації для комплексного оцінювання динаміки формування професійної компетентності в навчальній діяльності майбутнього соціального педагога.

3. Діагностика рівнів сформованості стану професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів, застосування підібраних методик та інструментарію діагностики для процедури вивчення особливостей розвитку професійної компетентності.

4. Збір, обробка і аналіз результатів діагностики сформованості експериментальних параметрів, рівня сформованості професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів.

5. Загальне критичне оцінювання рівня сформованості професійної компетентності (практико-орієнтованих компетенцій) майбутніх соціальних педагогів. Для об'єктивності оцінки до кожного параметра професійної компетентності соціального педагога мають бути розроблені критерії оцінювання та застосовуватися єдина шкала оцінювання.

6. Висновки, розробка та реалізація індивідуального проектного плану розвитку професійної компетентності соціального педагога.

Усі результати діагностики можна поділити на три основні групи: факти, коментарі, передбачення. Підставами для висновків, отже, й аналізу діагностування, є сукупність отриманих фактів: відомостей, матеріалів, у тому числі суб'єктивний матеріал – спостереження, враження, взаємовпливи. Для діагностико-педагогічної експертизи значимими є коментарі, висновки експертів із приводу фактів, їхнє трактування, гіпотези. На основі конкретних результатів і розуміння їхньої сутності можна зробити висновки про можливість зміни умов, що забезпечують ефективність навчально-професійної діяльності майбутнього фахівця, про можливі труднощі в навчальній діяльності та умови їхнього подолання, про необхідність застосування певних організаційних чи особистісних ресурсів.

Визначення рівня сформованості професійної компетентності майбутнього соціального педагога відбувається відповідно до програми діагностування, вибір параметрів та критеріїв оцінювання відображає всі досягнення і проблеми навчально-професійної діяльності студентів, результати діагностики детально аналізуються для подальшого вироблення рекомендацій щодо корекції, самокорекції особистісних та професійних якостей соціального педагога, та уможлиблює створення єдиного інформаційного простіру, який забезпечує безперервне вивчення особливостей розвитку професійної компетентності майбутніх соціальних педагогів в процесі фахової підготовки.

Можна зазначити, що окреслення складових та параметрів діагностики рівня сформованості професійної компетентності, зокрема, практико-орієнтованих компетенцій, майбутніх соціальних педагогів, репрезентація моделі діагностування професійної компетентності фахівця-соціального педагога, яка також охоплює управлінські дії, що мають певну послідовність проведення й циклічний характер, розглядається нами як механізм пізнання, узагальнення й систематизації складових процесу формування структури професійної компетентності. Пропонована модель діагностування професійної компетентності соціального педагога сприяє формуванню у вищому навчальному закладі системи локального (внутрішнього) моніторингу розвитку професійної компетентності.

Перспективою подальших досліджень є проектування моделі діагностики сформованості практико-орієнтованих компетенцій майбутніх соціальних педагогів, та методичне обґрунтування параметрів, критеріїв й показників професійної компетентності соціального педагога, проектування практичних рекомендацій щодо вивчення особливостей розвитку професійної компетентності майбутнього соціального педагога в процесі його фахової підготовки та навчально-професійній діяльності.

Використана література:

1. Єльнікова Г. В. Моніторинг як ефективний засіб оцінювання якості загальної середньої освіти в навчальному закладі / Г. В. Єльнікова, З. В. Рябова // Обрії. — №1(26). — 2008. — С. 5–12.

2. Ингекамп К. Педагогическая диагностика : пер. с нем. / К. Ингекамп. — М. : Педагогика, 1991. — 238 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. — М. : Высшая школа, 1990. — 119 с.
4. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс : [учебник для студентов высших учеб. заведений] : в 2 кн. / И. П. Подласый. — М., 2001.
5. Философский энциклопедический словарь [Электронный ресурс] / ред. кол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. — 2-е изд. — М. : Сов. Энциклопедия, 1989. — С. 376. — Режим доступа : <http://www.runivers.ru/bookreader/book140184/#page/376/mode/1up>.